

Lakivaliokunnan mietintö n:o 4 hallituksen esityksen johdosta korkolainsäädännöksi

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 29 päivältä syyskuuta 1981 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 109 (1981 vp.).

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöjohtaja Leif Sevón oikeusministeriöstä, hallitusneuvos Pekka Laajanen valtiovarainministeriöstä, hallitusneuvos Jorma Heikkilä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöstä, johtaja Markku Puntila ja osastopäällikkö Heikki P. Hämäläinen Suomen Pankista, vakuutusylijohtaja Juha-
Veikko Hiekkaranta vakuutuslainvaliokunnasta, osastopäällikkö Erkki Blom tapaturmavakuutuslaitoksesta, kuluttaja-asiamies Gerhard af Schultén kuluttaja-asiamiehen toimistosta, osastopäällikkö Mikko Kämäräinen Kansaneläkelaitoksesta, oikeusneuvosmies Antti Kuningas Helsingin raastuvanoikeudesta, oikeustieteen lisensiaatti Risto Telaranta Rahalaitosten neuvottelukunnasta, osastopäällikkö Timo Karppinen Keskuskauppakamarista, oikeustieteen kandidaatti Arto Kettunen Kaupan keskusvaliokunnasta, varatoimitusjohtaja Kari Heikkilä Suomen Yrittäjien Keskusliitosta, varatuomari Antti Maijala Teollisuuden Keskusliitosta, toimitusjohtaja Matti L. Aho Vakuutusyhtiöiden Keskusliitosta, varatuomari Pentti Lehtola Liikennevakuutusyhdistyksestä edustuen samalla Vahinkovakuutusyhdistystä, varatoimitusjohtaja Asko Tanskanen Työeläkelaitosten liitosta, toimitusjohtaja Pentti Virtanen Tapaturmavakuutuslaitosten liitosta, varatuomari Pekka Arjasmaa Suomen Kiinteistöliitosta ja valtiotieteen maisteri Teuvo Lindström Vuokralaisten Keskusliitosta.

Hallituksen esitykseen sisältyy ehdotus korkolakiin sekä siihen liittyvät muutosehdotukset kauppakaareen, velkakirjalakiin ja vakuutusopimuslakiin. — Uusi korkolaki koskisi rahavelle maksettavaa korkoa. Julkisoikeudelliset saamiset kuten verot ja sakot sekä lakisääteiset

eläkevakuutukset jäisivät kuitenkin lain soveltamisalan ulkopuolelle. Korkolaki olisi pääsääntöisesti tahdonvaltainen ja sisältäisi säännökset kahdenlaisesta korosta, velalle ennen erääntymistä suoritettavasta korosta sekä viivästyskorosta. Pääosa lain säännöksistä koskisi viivästyskorkoa. Viivästyskoron korkokannaksi ehdotetaan 16 prosenttia, kuitenkin aina vähintään kuusi prosenttiyksikköä kulloinkin voimassaolevaa Suomen Pankin peruskorkoa korkeampaa korkoa. Lakiehdotusten voimaantuloajankohdaksi on suunniteltu 1 päivää syyskuuta 1982.

Valiokunta on käsitellyt asian ja hallituksen esityksen perusteluihin yhtyen pitää ehdotettua lainsäädäntöä tarpeellisena. Voimassaolevat korkoa ja viivästyskorkoa koskevat säännökset ovat vanhentuneet ja puutteelliset, joten niiden saattaminen ajanmukaisiksi on tärkeää.

Valiokunnan mielestä hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset ovat sisällöltään pääasiassa tarkoituksenmukaiset ja näin ollen valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin.

Korkolain soveltamisala. Korkolakia ehdotetaan sovellettavaksi rahavelle maksettavaan korkoon. Sen ulkopuolelle jäisivät kuitenkin julkisoikeudelliset saamiset ja tästä johtuen myös lakisääteiset eläkevakuutukset, jotka ovat luonteeltaan osaksi julkisoikeudellisia.

Valiokunta toteaa, että kaikki lakisääteiset vakuutukset sekä näiden vakuutusten osapuolten oikeudet ja velvollisuudet on järjestetty näitä vakuutuslajeja koskevalla erityislainsäädännöllä. Näihin erityislakeihin sisältyy myös korvausten määriä koskevia yhteensovittamis-säännöksiä. Näistä syistä valiokunta ei pidä korkolakiin ehdotettua rajausta vakuutusten osalta oikeana vaan katsoo, että myös korkoa ja viivästyskorkoa koskevat säännökset tulee säätää kussakin erityislaissa erikseen saman periaatteen mukaisesti.

Näin ollen valiokunta katsoo, että muutkin lakisääteiset vakuutukset kuin eläkevakuutus sekä näihin liittyen, vakuutusmaksujen perimisjärjestelmästä johtuen, työntekijäin ryhmähenkivakuutus tulee sulkea korkolain soveltamispiirin ulkopuolelle samoin kuin on tehty kuluttajansuojalain soveltamisalaa koskevilla säännöksillä.

Omaksuessaan edellä esitetyn kannan korkolain soveltamisalasta valiokunta kuitenkin edellyttää, että hallitus viipymättä ryhtyy toimenpiteisiin eläkevakuutusta koskevien lakien, tapaturmavakuutuslain ja liikennevakuutuslain muuttamiseksi niin, että niihin lisätään yhtenäiset säännökset koron ja viivästyskoron maksamisesta. Nämä erityislakeja koskevat muutokset tulisi antaa eduskunnalle niin nopeasti, että ne voitaisiin saattaa voimaan samanaikaisesti korkolainsäädännön kanssa.

Viivästyskoron määrä. Viivästyskoron määräksi ehdotetaan 16 prosenttia kuitenkin niin, että se olisi vähintään kuusi prosenttiyksikköä kulloinkin voimassaolevaa Suomen Pankin peruskorkoa korkeampi. Tämän mukaan Suomen Pankin peruskoron noustessa yli 10 prosentin viivästyskorko automaattisesti nousisi, mutta ei vastaavasti alenisi, jos alle 10 prosentin suuruinen peruskorko laskee, kuten vastikään tapahtui. Valiokunnan mielestä ehdotus ei ole tältä osin johdonmukainen. Tämän vuoksi ja kun kiinteällä viivästyskorolla on käytännössä useita etuja, valiokunta katsoo, että viivästyskoron korkokannan tulisi pysyvästi olla 16 prosenttia. Jos yleinen korkotaso Suomessa muuttuu olennaisesti, on viivästyskoron korkokannan suuruus harkittava uudelleen ja korkolakia tarvittaessa muutettava.

Yksityiskohtaiset huomautukset. Lakiehdotusten yksityiskohdista valiokunta esittää lisäksi seuraavaa.

Korkolaki

1 §. Pykälän 2 momentin osalta valiokunta toteaa hallituksen esityksen perustelujen täydennykseksi, että sotilasvammakorvauksia on pidettävä sellaisina julkisoikeudellisina saattavina, joihin korkolain säännöksiä ei sovelleta. Toisaalta valiokunta toteaa, ettei lain tarkoituksena ole muuttaa koron maksuvelvollisuuden osalta vakiintunutta käytäntöä julkisoikeudellisissa velkasuhteissaan. Jos kauppakaaren korkosäännöksiä on aikaisemmin analogisesti

sovellettu julkisoikeudelliseen velkaan, kuten esimerkiksi on tehty kuntien viivästyneiden osuukien osalta kansaneläkkeen tukiosaan ja asumistuen kustannuksiin, näihin saamiin voidaan vastaisuudessa soveltaa uuden korkolain säännöksiä.

Edellä yleisperusteluissa lausuttuun viitaten valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttia tarkistetaan siten, että lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät myös liikennevakuutus, lakisääteinen tapaturmavakuutus sekä työntekijän ryhmähenkivakuutus ja sitä vastaava kunnallisen eläkelaitoksen myöntämä etuus.

2 §. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan korkolaki olisi pakottava, paitsi kuluttajansuojalain perusteella arvosteltavissa kauppasuhteissa, myös silloin kun kuluttajan rahavelka liittyy hänen asuntonsa ostoon tai vuokraan. Velallisen katsotaan hankkivan asunnon, jos hän hankkii huoneiston tai talon oman tai perheenjäsentensä asunnoksi. Sen sijaan sijoitustarkoituksessa hankittavat huoneistot jäisivät pakottavan sääntelyn ulkopuolelle. Valiokunta toteaa, ettei pykälän 2 momentin säännös tältä osin vastaa perusteluja. Ehdotetun säännöksen mukaan korkolaista tulisi pakottavaa oikeutta kaikissa asuntokaupoissa ja asunnon vuokrasuhteissa. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa 2 momentin sanamuodon tarkistamista.

4 §. Edellä yleisperusteluissa lausuttuun viitaten valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin säännöksen muuttamista niin, että viivästyskoron korkokanta on kiinteä, 16 prosenttia.

7 §. Valiokunta ehdottaa jäljempänä vakuutusopimuslain 24 §:n säännöksen säilyttämistä pääosin ennallaan, jolloin vakuutusopimuslakiin ehdotettu viittaussäännös korkolakiin jää pois. Tämän vuoksi korkolain 7 §:n 2 momentiksi ehdotettu säännös käy tarpeettomaksi ja sen tilalle tulee viittaussäännös vakuutusopimuslakiin.

12 §. Edellä 4 §:n kohdalla ehdotetusta muutoksesta aiheutuu muodollinen korjaus tähän pykälään.

Vakuutusopimuslaki

24 §. Valiokunta ei pidä ehdotettua muutosta tarkoituksenmukaisena eikä lakiteknisesti riittävän tarkkana. Valiokunta ehdottaa, että voimassaoleva säännös, joka on luonteeltaan tahdonvaltainen, muutettaisiin pakottavaksi, mutta muuten pidettäisiin ennallaan.

Voimaantulo

Edellä sanotun perusteella valiokunta ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvistä lakiehdotuksista toinen ja kolmas hyväksyttäisiin muuttamattomina sekä ensimmäinen ja neljäs näin kuuluvina:

Huomioon ottaen muun muassa uusien säännösten edellyttämät vakuutusyhtiöiden automaattisten tietojenkäsittelyjärjestelmien muutokset valiokunta katsoo, ettei korkolainsäädäntöä tulisi saattaa voimaan ennen 1 päivää tammiukuuta 1983.

1.

Korkolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Tätä lakia ei sovelleta julkisoikeudellisesta perusteesta johtuvaan velkasuhteeseen eikä *liikennevakuutukseen, lakisääteiseen tapaturmavakuutukseen tai lakisääteiseen eläkevakuutukseen eikä työntekijän ryhmähenkivakuutukseen tai sitä vastaavaan kunnallisen eläkelaitoksen myöntämään etuuteen.*

2 §

Talidonvaltaisuus

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Jos velallisen sitoumus liittyy sopimukseen, jonka perusteella velallinen ostamalla tai vuokraamalla hankkii asunnon *itseään tai perheenjäseniään varten* taikka elinkeinonharjoittajalta hankkii muita hyödykkeitä pääasiallisesti henkilökohtaista tarvettaan varten tai yksityisessä taloudessaan käytettäväksi, sitoumus on tehoton siltä osin kuin hän olisi velvollinen maksamaan enemmän viivästyskorkoa kuin 4—11 §:ssä säädetään. Jos velallinen näissä tapauksissa on viivästyskoron varalta sitoutunut viivästyskoron sijasta tai sen lisäksi maksamaan provisiota, palkkiota tai vastaavaa toistuvaa suoritusta, sitoumus on tehoton siltä osin kuin viivästyskoron ja mainitun suorituksen yhteenlaskettu määrä ylittää 4—11 §:n mukaan lasketun koron.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

3 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

4 §

Viivästyskoron määrä

Velan maksun viivästyessä velallisen on maksettava viivästyskorkoa viivästyneelle määrälle 16 prosenttia (*poist.*).

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

5 ja 6 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

7 §

Viivästyskorko korvausvelalle

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Vakuutuksenantajan maksuvelvollisuuden täyttämisen ajasta säädetään vakuutussopimuslain 24 §:ssä.

8—11 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

12 §

Ilmoitus korkokannan muuttamisesta

Suomen Pankin on kahden viikon kuluessa peruskoron muuttamista koskevan päätöksen tekemisestä julkaistava ilmoitus 3 §:n 2 momentissa (*poist.*) tarkoitetusta korkokannasta Suomen säädöskokoelmassa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua korkokantaa on sovellettava ilmoituksen julkaisemista seuraavan kalenterikuukauden 1 päivästä.

13 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Laki

vakuutusopimuslain 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 12 päivänä toukokuuta 1933 annetun vakuutusopimuslain (132/33) 24 § näin kuuluvaksi:

24 §

*Vakuutuksenantajan on täytettävä vakuutus-
tapahetusta johtuva maksuvelvollisuutensa yh-
den kuukauden kuluessa siitä, kun hän on saa-
nut ilmoituksen vakuutusapahetusta. Sikäli
kuin maksuvelvollisuus riippuu 22 §:ssä maini-
tusta selvityksestä, älköön suoritusta kuiten-
kaan vaadittako, ennen kuin neljätöistä päivää
on kulunut selvityksen toimittamisesta.*

Vakuutuksenantaja älköön vedotko ennen va-

*kuutusapahetuman sattumista tehtyyn välipu-
heeseen, joka on ristiriidassa 1 momentin sään-
nöksen kanssa, älköönkä sopimukseen, jonka
mukaan maksuaika olisi riippuvainen hänen
päätöksestään tai siitä, että hänet on laillisella
tuomiolla velvoitettu suorittamaan maksu.*

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Helsingissä 15 päivänä kesäkuuta 1982

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa
ovat ottaneet osaa varapuheenjohtaja Elo, jäse-
net Hirvelä, Jaakonsaari, Kuoppa, Mäkyinen,

Nieminen, Pesälä, Petäjäniemi, Pohto, Pukkio,
Rautiainen, Rytönen, Skinnari, Starast ja To-
rikka sekä varajäsen Piipari.

Vastalauseita

I

En ole voinut yhtyä valiokunnan enemmis-
tön kantaan siitä, että yksityisten ihmisten
ja pienyritysten rasitukseksi ja maksettavaksi
Suomessa säädettäisiin 16 prosentin viivästys-
korko. Viivästyskoron periminen kokonaisuute-
na merkitsee vain suuryhtiöille ja rahamiehille
etua. Viivästyskorkoa joutuvat maksamaan ku-
luttajat ja pienyritykset. Pienyritystä ei voi kos-
kaan keneltäkään perä viivästyskorkoa.

Katson, että ylin viivästyskorko ei saa men-
nä yli 12 prosentin. Enimmäisviivästyskoron
säättäminen 12 prosentiksi poistaisi tämän
hetken käytännössä perittävät mielivaltai-
set tätä suuremmat viivästyskorot.

Edellä sanotun perusteella ehdotan kunnioit-
tavasti,

*että hallituksen esitykseen sisältyvän
ensimmäisen lakiehdotuksen (korkola-
ki) 4 § hyväksyttäisiin näin kuuluvana:*

4 §

Viivästyskoron määrä

Velan maksun viivästyessä velallisen on
maksettava viivästyskorkoa viivästyneelle mää-
rälle 12 prosenttia.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

Helsingissä 15 päivänä kesäkuuta 1982

Urho Pohto

II

Hallituksen esitys korkolainsäädännöksi on tarpeellinen etenkin korkoa koskevien säännösten vanhentuneisuuden vuoksi. Pääosin voimme yhtyä valiokunnan mietinnössä esitettyyn. Emme kuitenkaan voi hyväksyä mietintöön sisältyvää sopimusvapauden periaatteesta luopumista korkolaissa emmekä viivästyskorkoon liittyviä sovittelusäännöksiä.

Korkolakiehdotuksen pakottavat säännökset ovat ehdotuksen 2 §:n 2 momentissa ja 11 §:ssä. Ehdotettu säännösten pakottavuus merkitsisi poikkeamista Suomen sopimusoikeudessa yleisesti noudatetusta periaatteesta, sopimusvapauden periaatteesta. Kysymyksessä olisi siten periaatteellisesti hyvin laajakantoinen uudistus. Katsomme, että tässä yhteydessä, kun kysymyksessä on rajattu erityisalue, johon pakottavia säännöksiä sovellettaisiin, ei ole tarkoituksenmukaista ottaa kyseisiä säännöksiä. Viivästyskorkoa koskevan pakottavan lainsäädännön mahdollinen tarve tulisi selvittää kokonaisvaltaisesti kulutusluottolainsäädännön käynnissä olevan valmistelun yhteydessä. Edellä mainitun perusteella katsomme, että korkolain 2 §:n 2 ja 3 momentti tulisi poistaa.

Ehdotuksen 11 §:ään sisältyy säännökset viivästyskorkon sovittelusta, jos maksun myöhästy-

minen johtuu velallisen maksuvaikeuksista, joihin velallinen on joutunut sairauden, työttömyyden tai muun erityisen seikan vuoksi pääasiallisesti omatta syyttään. Säännös on poikeus muista sopimusoikeuden alalla voimassa olevista sovittelusäännöksistä. Luotonantaja ei voi vaikuttaa laissa mainittuihin syihin eikä hän näin ollen saa joutua kärsimään niiden vuoksi. Esitetyssä muodossaan 11 § tarjoaa lähes rajattomat sovittelumahdollisuudet, minkä vuoksi lopputulosta ei voida ennakoida ja oikeusvarmuus siten vaarantuu. Lisäksi säännöksen perusteluissa viitataan virheellisesti osamaksukauppalaan 2 §:n 2 momenttiin. Tämä säännös koskee tapauksia, joissa on kysymys osamaksukaupalla myydyin esineen takaisinottamisesta. Näissä tapauksissa velkojalle ei yleensä tule taloudellisia tappioita toisin kuin tapahtuisi 11 §:n edellyttämissä tilanteissa. Katsomme, että 11 § tulisi poistaa.

Edellä esittämämme perusteella ehdotamme kunnioittavasti,

että hallituksen esitykseen sisältyvä ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

1.

Korkolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

2 §
Tahdonvaltaisuus

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)
(2 ja 3 mom. *poist.*)

3—10 §
(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

11 §
(*Poist.*)

11 §
(Kuten 12 § valiokunnan mietinnössä.)

12 §
Voimaantulo

(1 ja 2 mom. kuten 13 §:n 1 ja 2 mom. valiokunnan mietinnössä.)

Ennen lain voimaantuloa on julkaistava 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta vastaava ilmoitus.

Helsingissä 15 päivänä kesäkuuta 1982

Tuulikki Petäjäniemi
Eva-Maija Pukkio

Toivo Mäkynen
Jalmari Torikka

